

**SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ**

**PROTOKÓŁ Z POSIEDZENIA SEKCJI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
oraz Zespołu Eksperskiego Pedagogiki Specjalnej Wspierającego Działania Sekcji
Pedagogiki Specjalnej KNP PAN**

17.01.2025 r. (posiedzenie zdalne)

Organizator: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Posiedzenie, w którym wzięło udział 46 Członków i Członkiń Sekcji Pedagogiki Specjalnej KNP PAN oraz Zespołu Eksperskiego Pedagogiki Specjalnej Wspierającego Działania Sekcji Pedagogiki Specjalnej KNP PAN (kadencja 2024-2027) oraz zaproszeni goście (prof. Timothy Lewis, Uniwersytet Missouri, USA, Anna Witarzewska, Maja Gajda, Roma Szymczyk) odbyło się według następującego porządku:

Część organizacyjna – 11.30-11.45:

1. Przywitanie Gości oraz Członków Sekcji Pedagogiki Specjalnej KNP PAN i Zespołu Eksperskiego Pedagogiki Specjalnej Wspierającego Działania Sekcji Pedagogiki Specjalnej KNP PAN – prof. dr hab. Marzenna Zaorska.
2. Przedstawienie porządku obrad – prof. dr hab. Marzenna Zaorska.
3. Film z wypowiedzią prof. dr hab. Agnieszki Cybał-Michalskiej na temat działań Komitetu Nauk Pedagogicznych oraz Sekcji Pedagogiki Specjalnej oraz ZEPS.

Część organizacyjna – 11.45-13.30:

1. Czy pedagogika specjalna może i powinna być samodzielną dyscypliną naukową?
– prof. dr hab. Marzenna Zaorska

Szczegółowe wątki poruszane podczas prezentacji zamieszczono poniżej.

Ranga historyczna:

- istnienie praktyki pedagogiki specjalnej od roku 1817,
- istnienie akademickiej pedagogiki specjalnej i kształcenia kadr dla szkolnictwa specjalnego od roku 1922,
- realizowana misja cywilizacyjna i społeczna.

W ciągu ponad stu lat swojego istnienia polska pedagogika specjalna, jako dyscyplina wiedzy, subdyscyplina teoretyczna i praktyczna pedagogiki zdołała – argumenty ogólne:

1) znacznie poszerzyć kapitał ludzki w postaci kadry naukowej posiadającej tytuł profesora i stopień doktora habilitowanego:

- aktualnie w naszym kraju w obszarze pedagogiki specjalnej rehabilitacyjnej (nie wliczano osób z zakresu pedagogiki resocjalizacyjnej) posiadamy 21 profesorów tytularnych (z profesorami emerytowanymi włącznie) i ponad 60 doktorów habilitowanych,

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

2) zdołała poszerzyć i wzbogacić potencjał strukturalny, materialny (szkolnictwo specjalne, integracyjne)

3) zakorzenić się w mentalności ogólnospołecznej jako realizująca wartościowe, potrzebne, przynoszące efekty zadania obejmujące jej misję wyznaczoną przez społeczeństwo.

Argumenty szczegółowe - może poszczycić się:

1) rzeczywistymi osiągnięciami na polu uzyskanego statusu akademickiego,

2) dorobku praktycznego,

3) byciem odrębnym kierunkiem studiów akademickich na poziomie 5-letnich studiów jednolitych magisterskich,

4) tym, że większość uczelni w Polsce podejmuje kształcenie specjalistów z zakresu pedagogiki specjalnej,

5) posiadaniem swoich przedstawicieli w znaczących gremiach naukowych, np. w gremiach weryfikujących jakość kształcenia na poziomie studiów wyższych - wielu pedagogów specjalnych pełni funkcję eksperta w Polskiej Komisji Akredytacyjnej,

6) obecnością czasopism naukowych punktowanych na liście, np.:

- „Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej” – 40 punktów,

- „Szkoła Specjalna” – 40 punktów,

- „Człowiek – Niepełnosprawność – Społeczeństwo” – 40 punktów,

- „Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej” – 20 punktów,

- „Niepełnosprawność i Rehabilitacja” – 70 punktów,

7) bogatym dorobkiem wydawniczym w postaci: monografii naukowych, opracowań popularnonaukowych, opracowań metodycznych, czasopism popularnonaukowych, gazet, periodyków masowych, publikacji skierowanych do grona specjalistów oraz ogółu społeczeństwa,

8) działaniami na rzecz stale wzrastającej liczby dzieci, młodzieży, osób dorosłych potrzebujących wsparcia realizowanego przez pedagogikę specjalną,

9) tym, że podmiot pedagogiki specjalnej budzi aktualnie żywe zainteresowanie ogólnospołeczne w wymiarze globalnym i w wymiarach lokalnych,

10) uzyskaniem:

- wpracowanego historycznie i obecnie należnego oraz w pełni zasłużonego szacunku,

- własnego miejsca oraz tożsamości pozytywnie percypowanych w mentalności ogólnospołecznej,

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

11) tym, że już od dziesięcioleci, a szczególnie od lat 80-tych XX wieku, kiedy zmianie uległ model stanu ludzkiej niepełnosprawności (nastąpiło odejście od modelu medycznego na rzecz modelu biopsychospołecznego), cieszy się zauważalnym szacunkiem różnych grup społecznych, zarówno tych osobiście i/lub zawodowo związanych z zagadnieniem niepełnosprawności, jak i dominującego społecznego ogółu osób pełnosprawnych,

12) skorelowaniem działań pedagogiki specjalnej z sukcesami współczesnej nauki, rozwoju technicznego, nowych technologii, rozwoju cywilizacyjnego; nowe osiągnięcia nauk medycznych, technicznych są eksperymentowane i wdrażane, przede wszystkim w polu zainteresowań pedagogiki specjalnej oraz wobec jej podmiotu,

13) sukcesami i rozpoznawalnością na forum międzynarodowym, aktywną współpracą z państwami członkowskim Unii Europejskiej (UE), państwami spoza UE, poprzez konferencje zagraniczne, międzynarodowe, ogólnopolskie i lokalne, kontakty osobiste – tego typu aktywność w regulacje prawne statusu niepełnosprawności i osób z niepełnosprawnościami o charakterze ogólnoswiatowym, wyrażone w *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych* (2006, 2012),

14) tym, że stanowi odrębny kierunek studiów, a corocznie tysiące absolwentów uzyskują dyplomy ukończenia studiów wyższych stacjonarnych i niestacjonarnych oraz studiów podyplomowych,

15) wykształconą i kompetentną kadram naukową obejmującą różne subdyscypliny pedagogiki specjalnej i obszary jej zainteresowań tematycznych, zarówno te tradycyjne, jak i te ukształtowane pod wpływem społeczno-cywilizacyjnego rozwoju (np. związane z kwestiami autyzmu, niepełnosprawności sprzężonych, integracji, inkluzji, normalizacji, aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnością),

16) wykształconą, o wysokich kompetencjach profesjonalnych kadram specjalistów pracujących w praktyce pedagogiki specjalnej,

17) obecnością potrzeby dalszego rozwoju niepozwalającą na odejście w niebyt poprzez przejście pola zainteresowań naukowo-badawczych i działań praktycznych, nagromadzonego dorobku i osiągnięć pedagogiki specjalnej przez inne dyscypliny czy subdyscypliny nauki zajmujące się zbliżonymi zagadnieniami,

18) obecnością potrzeby przeciwstawiania się przywłaszczaniu zakresu polskiej pedagogiki specjalnej przez dyscypliny nowopowstałe (np. pracę socjalną, europeistykę, politologię, statystykę i inne), nieposiadające jeszcze zasobów, historycznego, teoretycznego, naukowego i praktycznego kapitału ludzkiego oraz materialno-infrastrukturalnego w obszarze wspomagania osób niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie,

Prelegentka zwróciła również uwagę na ograniczenia obecne na drodze uzyskania przez współczesną polską pedagogikę specjalną statusu samodzielnej dyscypliny naukowej.

Ograniczenia formalno-prawne dotyczą:

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

1) drogi legislacyjnej nowej dyscypliny naukowej w Radzie Doskonałości Naukowej, szczególnie w gremiach powiązanych z naukami społecznymi i humanistycznymi,

2) obecnych trudności w prawnych rozwiązaniach co do możliwości uzyskiwania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora w zakresie pedagogiki specjalnej,

- art. 5. ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. dnia 24 października 2024 r., poz. 1571) – odnosi się do klasyfikacji dziedzin i dyscyplin nauki OECD,

- art. 185 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z dnia 30 sierpnia 2018 r., poz. 1668 oraz Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. dnia 24 października 2024 r., poz. 1571) – normuje uzyskiwanie stopni naukowych,

- art. 226a - dodany do pierwotnego tekstu Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z dnia 30 sierpnia 2018 r., poz. 1668) w dokumencie zatytułowanym Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. dnia 24 października 2024 r., poz. 1571) – chodzi o rozdział 3a: Szczególne zasady nadawania uprawnień do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego.

Inne ograniczenia są związane z:

1) brakiem reprezentacji w Radzie Doskonałości Naukowej oraz wśród członków rzeczywistych, członków korespondentów i władzach PAN,

2) brakiem przyzwolenia na samodzielność ze strony innych dyscyplin naukowych, szczególnie tych bezpośrednio lub pośrednio skorelowanych z pedagogiką specjalną, w tym zasadniczo strukturalnie (np. pedagogiki),

3) nastawieniem, obecnym także wśród samych pedagogów specjalnych, egzemplifikującym się w postawach niezdecydowanych wobec postulatów samodzielności pedagogiki specjalnej w strukturze nauki,

4) statusem pedagogiki w opinii przedstawicieli innych dyscyplin nauki oraz kojarzenie z tym statusem również pedagogiki specjalnej,

5) brakiem grupy osób lobbujących w gremiach decyzyjnych za samodzielnością pedagogiki specjalnej,

6) nazwy subdyscypliny, która sugeruje automatyczne ulokowanie w strukturze pedagogiki.

Ustanowienie samodzielnej dyscypliny naukowej:

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

- Zapisy art. 4. Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.) oraz art. 5., punkty 3, 4 i 5 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.),

- propozycja nazwy:

- 1) edukacja specjalna i specjalistyczna (w duchu tradycjonalizmu mentalnego);
- 2) edukacja inkluzyjna, specjalna i specjalistyczna (w duchu współczesności);
- 3) edukacja inkluzyjna, specjalna i specjalistyczna (w duchu współczesności i dotychczasowej tradycji).

Czy należy przygotować projekt ustawy o zawodzie pedagoga specjalnego i samorządzie zawodowym pedagogów specjalnych? – prezentacja w załączeniu – prof. dr hab. Marzenna Zaorska

Szczegółowe wątki poruszane przez Prelegentkę zamieszczono poniżej.

Propozycje projektu: 1) jako projekt rządowy, 2) jako projekt poselski, 3) jako projekt obywatelski.

Ustawa z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 października 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, Dz.U. 2018, poz. 2120) normuje tryb postępowania przy zgłaszaniu inicjatywy ustawodawczej.

Procedowanie inicjatywy ustawodawczej posiada zasadniczo dwa etapy:

1. polega na rejestracji komitetu inicjatywy ustawodawczej i obejmuje zawiadomienie Marszałka Sejmu RP o jego utworzeniu i przedłożenie projektu ustawy popartego podpisami minimum tysiąca obywateli (art. 6 ww. ustawy),
2. polega na zgromadzeniu przez zarejestrowany w ten sposób Komitet poparcia dla przedłożonego projektu ustawy ze strony minimum 100 000 obywateli (art. 2 w zw. z art. 4 w zw. z art. 10 ww. ustawy).

Zgłaszając utworzenie komitetu inicjatywy ustawodawczej załączyć można więcej niż tysiąc podpisów obywateli popierających projekt, także ze względów prewencyjnych, na możliwe nieprawidłowości w składanych podpisach. Jednak na podstawie art. 6 ust. 1 danej ustawy, jedynie tysiąc tych podpisów może być zaliczonych na poczet ogólnego wymogu przedstawienia poparcia ze strony 100 000 obywateli.

Do zawiadomienia załącza się projekt ustawy, wraz z załączonym wykazem 1000 podpisów obywateli go popierających.

Po uchwaleniu ustawy, to znaczy rozpatrzeniu jej przez Sejm i Senat, Marszałek Sejmu przekazuje ją do podpisu prezydentowi RP. Prezydent podpisuje ustawę jeżeli nie budzi ona jego zastrzeżeń i zarządza publikację w „Dzienniku Ustaw”.

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

Do projektu ustawy należy dołączyć uzasadnienie, obejmujące:

- 1) wskazanie na potrzebę i cel uchwalenia ustawy,
- 2) przedstawienie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych,
- 3) wskazanie źródeł finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Przywołane wymogi proceduralne i prawne wymagają:

- mobilizacji oraz licznych i trwających w czasie działań środowiska postulującego o przyjęcie i uchwalenie przez Sejm ustawy,
- opracowania obecnej w niej zapisów,
- określenia ministerstwa, do którego będą przypisane prace ustawodawcze,
- współpracy z prawnikami.

Opracowanie ustawy wymaga zasadniczo – między innymi – uzgodnienia następujących kwestii:

- Zapisy ogólne, definicje sformułowań, terminów oraz określeń związanych z zawodem i działalnością pedagoga specjalnego.
- Czynności realizowane przez pedagoga specjalnego.
- Kształcenie pedagogów specjalnych.
- Działalność Samorządu Zawodowego Pedagogów Specjalnych.
- Strategia uzyskania 100 tys. podpisów pod ustawą obywatelską (jeśli taka będzie droga procedowania).

2. Dyskusja. Głos w dyskusji zabrali prof. Joanna Konarska (podkreślenie potrzeby wyróżnienia pedagogiki specjalnej jako oddzielnej dyscypliny i utrzymania jednolitych studiów z pedagogiki specjalnej – pomimo tego, że bardzo ważne jest włączanie treści z pedagogiki specjalnej w nauczaniu również na innych kierunkach studiów), mgr Marek Tarwacki (wyrażenie opinii, że pedagog nie jest w stanie zastąpić pedagoga specjalnego, istnieje potrzeba rozwoju pedagogiki specjalnej, przygotowania specjalistów do bezpośredniej pracy z uczniami ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi), prof. Iwona Chrzanowska (zwrócenie uwagi, że zarówno prof. Konarska, jak i mgr Tarwacki mówią raczej o utrzymaniu pedagogiki specjalnej na jednolitych magisterskich studiach, a należałoby też się odnieść do kwestii tworzenia pedagogiki specjalnej jako samodzielnej dyscypliny naukowej – problemem może być konieczność spełnienia warunku zatrudnienia 12 pracowników naukowych reprezentujących pedagogikę specjalną w każdym ośrodku, innym problemem jest możliwość wpisywania do czasopism polskich kategorii dyscypliny pedagogiki specjalnej – trzeba będzie poddać się ewaluacji przy braku dużej liczby czasopism poświęconych stricte pedagogice specjalnej i takich, które

SEKCJA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ KNP PAN
ZESPÓŁ EKSPERCKI PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

mogłyby mieć wpisaną dyscyplinę „pedagogika specjalna”, obok innych dyscyplin), prof. Błażej Kmieciak (propozycja odejścia od kwestii parametryzacji na rzecz skoncentrowania się na tym, aby zapewnić obecność pedagogów specjalnych w różnych obszarach, np. w edukacji, opiniowaniu przy sprawach sądowych, konieczne jest budowanie nowej marki i jakości pedagogów specjalnych, którzy różnią się od pedagogów ogólnych), prof. Andrzej Bałandynowicz (wyraził zdanie, że zawód pedagoga specjalnego jest konieczny oraz że są spełnione wszystkie stadia w zakresie tworzenia zawodów dla zawodu pedagoga specjalnego, m.in. nazwa zawodu, wyraźna linia demarkacyjna pomiędzy tym zawodem a innymi zawodami, odrębność statusu zawodowego).

Część naukowa – 13.30-14.00:

1. Model PBIS (POSITIVE BEHAVIORAL INTERVENTIONS AND SUPPORTS) we wspieraniu pozytywnych zachowań uczniów, zarządzaniu zachowaniami dzieci i młodzieży w szkołach oraz tworzeniu bezpiecznego, sprzyjającego uczeniu się środowiska poprzez jasno określone oczekiwania, konsekwentne nagradzanie zachowań pozytywnych – prof. Timothy Lewis (USA).
2. Dyskusja.

Część organizacyjna: 14.00-14.15:

1. Wyznaczenie terminu kolejnego posiedzenia SPS KNP PAN oraz ZEPS (13.06.2025 - piątek, godz. 10.00-13.30; on-line).
2. Informacje i wolne wnioski.
3. Zakończenie posiedzenia.